

SECTION 8. ART AND CHALLENGES OF CULTURE GLOBALIZATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-488-7-13>

VECTORS OF INTERPRETATION OF THE FOLK SONG PERFORMANCE PARADIGM IN THE SPACE OF NATIONAL CULTURE BEGINNING XXI CENTURY

ВЕКТОРИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ НАРОДНОПІСЕННОЇ ВИКОНАВСЬКОЇ ПАРАДИГМИ У ПРОСТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ПОЧ. ХХІ СТ.

Karchova Yu. I.

*Candidate of Study Art,
Senior Lecturer at the Department of
Pop and Folk Singing
Kharkiv State Academy of Culture,
Kharkiv, Ukraine*

Карчова Ю. І.

*кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри
естрадного та народного співу
Харківська державна академія
культури
м. Харків, Україна*

Світоглядні параметри картини світу епохи метамодерну, позначені значущістю тенденцій глобалізації та глокалізації [3], демонструють на поч. ХХІ ст. різнобарв'я балансу їх співвідношення, мінливість якого в контексті художньої рефлексії обумовлюється як специфікою ментальних настанов національних культур, так і унікальністю особистісних мистецьких інтерпретацій. За умов піднесення національної системи цінностей та відкриття раніше закритих для української спільноти сторінок історії національне мистецтво апробує нові алгоритми співвідношення академічної та фольклорної традицій як взаємообумовлених та нерозривно пов'язаних сфер духовного, художнього буття нації. Вічно значущий в обрядах національних культур фольклорний спадок набуває актуалізованого статусу концентрованого втілення історичної пам'яті, репрезентованого у ризомній картині світу постсучасності у численності виконавських інтерпретацій, адже, як зазначає С. Грица, «сприймання й бачення фольклору є настільки ж різноманітним, наскільки різноманітним є й сам фольклор, бо він і мова, і мислення, і знання, і мистецтво водночас» [1, с. 4].

Значущим вектором буття народнопісенної традиції в обрядах сучасної національної художньої панорами є відродження автентичних настанов виконавства у діяльності таких гуртів, як «Древо», «Божичи», «Володар», «Муравський шлях», «Обереги», для яких виконавська компонента творчої самореалізації була невід’ємною від дослідницької. Проте найвагомішими та впливовішими досягненнями гуртів стала не тільки «мистецька реабілітація» тих жанрів, зокрема календарного циклу, які тривалий час були вилучені із в обріїв художньої практики. Досягненнями цих колективів стало відродження синкретичної специфіки фольклорної традиції та таких автентичних основ народно-пісенної виконавської парадигми (зокрема з урахуванням регіональної специфіки виконавства), як відкрите звуковидобування, відсутність вібрації, насичення вокальної царини вигуками та глісандуванням, нейтральне інтонування, розмовна позиція вокального апарату, апокопа, редуція та повтори складів, мовленнєві ефекти, введення додаткових голосних і приголосних тощо, додаткові наголоси, високий рівень динамічного тону, мікроінтонування, імпровізаційна мікро-мелізматика [2, с. 9–10] тощо.

Водночас із діяльністю відомих майстринь народного співу, зокрема Н. Матвієнко, це стало поштовхом до інтенсифікації буття іншого вектору функціонування народнопісенної парадигми, позначеного введенням у контекст академічної традиції. Це відбулося, з одного боку, в активізації утвердження в сценічній практиці синтезуючого, академічного варіанту народнопісенної виконавської парадигми в її сольному та гуртово-хоровому варіантах.

З іншого боку, проявом такого синтезу стало введення народного співу в його фактично первинних основах у царину академічних жанрів, що закарбували фольк-опера «Цвіт папороті» Є. Станковича, опери «Ukraine – Terra incognita» М. Олійник, певним чином – «Чорнобильдорф» І. Разумейка та Р. Григоріва. Новітні вектори функціонування народнопісенної парадигми у контексті академічної традиції стали імпульсами до специфічної ревізії настанов оперного жанру, який під впливом синкретичної природи народного співу наповнився перформативними тенденціями, новаційними прецедентами хореографічних, звукових і світових, візуальних рішень.

Водночас народнопісенне виконавство стало й потужним імпульсом до формування нових вимірів буття театрального мистецтва і нових механізмів художньої комунікації, що відбулося у діяльності Центру сучасного мистецтва «ДАХ». Так, вистава «В пошуках втраченого часу...Життя» (2001 р., за участі гурту «Божичі») мала основою синкретичне відтворення обрядовості, яка охоплювала простір і виконавців, і аудиторії. У новаційному варіанті жанрової моделі опери –

«Кам'яне коло», визначеному В. Троїцьким як ФОпера (2002 р., за участі гурту «Древо»), основою стала апеляція до найдавніших настанов вертепного театру, репрезентація надмасштабного жанрового діапазону української пісенності, резонування із численним стильовими мейнстримами сучасності, новаційність сценографії, багатовимірний синтез символів і музичних маркерів різних національних культур.

Первинно синкретична природа народнопісенного виконавства, його здатність резонувати із духовними пошуками особистості на ментальному рівні і обумовлений цим високий рівень адаптаційного жанрово-стильового, мовно-мовленнєвого, виразового потенціалу стали чинниками сучасної апробації народнопісенної виконавської парадигми в царині масового музичного мистецтва. Значущість фольклору в національній естраді загалом можливо позиціонувати як її атрибутивну рису, яка в контексті сучасного плюралізму виконавських настанов у сфері естрадного вокалу постає у множинності стильових аур та виконавських інтерпретацій. Це доводить сольна творчість Каті Чілі, О. Нікітюк, М. Юрасової, І. Червінської, Іларії, А. Матвієнко та багатьох інших виконавиць, яка репрезентує стильові та мовно-мовленнєві можливості синтезу народнопісенної виконавської парадигми із джазом, електронною музикою, новітніми стильовими спрямуваннями та водночас виняткову мобільність співвідношення компонентів такого синтезу, зокрема на рівні технічних основ вокального виконавства.

Ансамблеві, гуртові виміри народнопісенної виконавської парадигми у діяльності гуртів «Go-A» та «Курбаси» в контексті національного естрадного мистецтва демонструють і вагомість специфічного полікультурного спрямування, який характеризується мультиінструментальним міксом-злиттям маркерів (тембрових, візуальних тощо) інших етнічних, національних культур, що слугує закарбуванню показового для культури постсучасності полілогу культур. Водночас гуртові репрезентації народнопісенного доробку позначені і тяжінням до створення новітнього мультимедійного простору його функціонування, який характеризується тенденцією стирання естетичних меж «сегментів» сучасної художньої культури. У таких умовах народнопісенна виконавська парадигма постає в новаційних вимірах «постсучасного синкретизму» – повернення до атрибутивних маркерів народнопісенного виконавства в модернізаційній інтерпретації, утверджуючи свою позачасову та позапросторову значущість у парадигмальних вимірах історико-культурних епох.

У мультикультурній репрезентації настанови народнопісенної виконавської парадигми, зокрема у творчості фольк-етно-хаос групи

«Даха Браха», набувають статусу одного з фундаментальних маркерів явища world music, у специфіці якого науковцями виокремлюють такі компоненти: «етнічну: опора на музичні практики, які є репрезентантами етнічної культури; експериментальну: порушення правил канонічних музичних практик; мікстову: спрямованість на взаємодію з іншими видами музичних практик» [4, с. 169].

Сучасна художня практика демонструє також відродження-апробацію народнопісенної виконавської парадигми у творчості чоловічих гуртів, спрямованій на повернення у національну художню панораму в різноманітті виконавських утілень тих традицій репрезентації народної пісенності, які за специфічних історико-культурних умов певним чином поступилися місцем жіночій виконавській «лінії». Такі традиції є основою творчої діяльності таких колективів, як «Козаки», «Чорноморці», «Хорея козацька», Майстерня Чоловічого Гуртового співу «Перегук» та ін. Характерною рисою їх діяльності є також значущість дослідницької та просвітницької компоненти та загалом притаманна традиції чоловічого гуртового співу тенденція актуалізації патріотичної, громадянської тематики, яка резонує із соціокультурними реаліями сьогодення.

Певною відповіддю на зміну алгоритмів функціонування народнопісенного виконавства є і формування в діяльності гуртів, зокрема «Перегуку», орієнтація на новітні темпорально-спатіальні настанови виконавства, за яких актуалізується його неформальна компонента. Практика «вуличних концертів», спонтанність організаційного аспекту яких та імпровізаційність у побудові програм виступу, детермінована урахуванням миттєвих реакцій аудиторії, суголосна атрибутивній для фольклору «буттєвості», укоріненості в буття особистості та соціуму. Водночас винесення творчої практики у позасценічний простір стає потужним чинником відродження колективного художнього творення, позиціонування виконавця як пасіонарного носія національної пісенності та духовного досвіду нації, утвердження його позачасового та позапросторового значення як концентрованого закарбування ментальних настанов.

Новітні вектори функціонування народнопісенної виконавської парадигми у сучасному національному художньому просторі демонструють суголосність народнопісенного виконавства сучасним соціокультурним реаліям, високий потенціал адаптації до мобільності зміни стильових параметрів музичного мистецтва та їх синтезу, засвідчують закріплення статусу народнопісенного виконавства як художнього втілення національної духовної пам'яті та статусу виконавця як носія духовного досвіду нації та медіаторами між культурними часами і просторами.

Література:

1. Грица С. Трансмисія фольклорної традиції: етномузикологічні розвідки. Київ – Тернопіль : Астон, 2002. 236 с.
2. Карчова Ю. І. Українське народнописенне виконавство в професійній музичній практиці останньої третини ХХ – початку ХХІ століть : автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Харків : Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського, 2016.
3. Уманець О. В. Глокалізація. Соціологія права: енциклопедичний словник / уклад.: [Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2020. С. 188–186.
4. Федорова І. Ф. World music: походження, особливості та сучасні модифікації явища : дис.канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Київ : Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, 2020. 235 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-488-7-14>

THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE DEVELOPMENT OF CONDUCTING ART

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ДИРИГЕНТСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Kachurynets L. V.

*Candidate of Art Studies,
Associate Professor at the Department
of Vocal and Conducting-Choral
Disciplines
Khmelnytskyi Humanitarian-
Pedagogical Academy
Khmelnytskyi, Ukraine*

Качуринець Л. В.

*кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри вокалу
та диригентсько-хорових дисциплін
Хмельницька гуманітарно-педагогічна
академія
м. Хмельницький, Україна*

Глобалізація як процес інтеграції та взаємопроникнення культур, економік та інформації залишає глибокий слід на різних аспектах суспільного життя. Однією з важливих галузей, що зазнає впливу глобалізації, є музика, зокрема диригентське мистецтво. Сьогодні диригенти отримують доступ до творів, які раніше були маловідомими за межами їхніх культурних контекстів. Це розширює репертуар та дає змогу інтерпретувати музику інших народів. Такі твори стають